CZU:821.135.1(478).09-1
https://doi.org/10.52505/filomod.2025.17

DINCOLO DE IUBIRE: AGRESIVITATEA ȘI AUTOAGRESIVITATEA ÎN POEZIA CONTEMPORANĂ DIN BASARABIA

Nadejda IVANOV
ORCID: 0000-0003-0451-444X
Universitatea de Stat din Moldova
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu"

Rezumat. *În această comunicare ne propunem să analizăm reprezentările iubirii și ale (auto)agresivității în poezia contemporană, modalitățile de exprimare artistică, precum și felul în care același obiect trezește în eul liric sentimente ambivalente – atât de iubire, cât și de ură – ca urmare a episoadelor traumatizante cu care acesta este asociat. În multe cazuri, asistăm la un proces transformator, de eliberare de sub tensiunea afectivă generată de traumă, proces descris sugestiv de Melanie Klein*: „*doar atunci când reușim să ne eliberăm de frustrările trecutului și să iertăm – pe ceilalți și pe noi înșine – devenim capabili să iubim cu adevărat*". *Alteori, din ură se încearcă reconstruirea unei forme de iubire: dintr-un afect distructiv într-o legătură afectivă posibilă. Vom încerca, așadar, dintr-o perspectivă psihanalitică, să înțelegem aceste relații de atașament în poezia lui Alexandru Popescu, Mariei Ivanov și a Valeriei Coțofană.*

Cuvinte-cheie: *poezie, iubire, agresivitate, psihanaliză, figuri parentale, doliu, tăcere.*

Beyond Love: Aggressiveness and Self-Aggressiveness in Contemporary Poetry from Bessarabia

Abstract. *In this paper, we aim to analyze the representations of love and (self-) aggressiveness in contemporary poetry, the artistic modes of expression, as well as the ways in which the same object awakens ambivalent feelings in the lyrical self – both of love and of hatred – as a consequence of the traumatic episodes with which it is associated. In many cases, we witness a transformative process of release from the affective tension generated by trauma, a process suggestively described by Melanie Klein*: '*only when we succeed in freeing ourselves from the frustrations of the past and forgiving – both others and ourselves – do we become capable of truly loving*.' *At other times, hatred becomes the ground for an attempt to reconstruct a form of love: turning a destructive affect into a possible emotional bond. From a psychoanalytic perspective, therefore, we will seek to understand these attachment relations in the poetry of Alexandru Popoescu, Maria Ivanov, and Valeria Coțofană.*

Keywords: *poetry, love, aggressiveness, psychoanalysis, parental figures, mourning, silence.*

Literatura contemporană din spațiul basarabean se remarcă printr-o intensă explorare a dimensiunii afective a existenței, acolo unde iubirea, departe de a fi doar un sentiment înălțător, se intersectează adesea cu formele sale contrarii: ura, agresivitatea și autoagresivitatea, rezultate ale experiențelor posttraumatizante, din clivajele interioare și din relațiile de atașament marcate de fragilitate. Vidul existențial, rănile narcisice, pierderile afective și repetițiile traumatice sunt articulate prin imagini poetice de mare forță, unde iubirea se convertește uneori în ură, alteori în autodistrugere, iar gestul confesiv al poeților devine un mod de a supraviețui propriilor conflicte interioare. În acest fel, vom încerca să surprindem mecanismele psihice implicate – clivajul, introiecția parentală precară, proiecția asupra celuilalt – și felul în care acestea modelează reprezentările lirice ale iubirii și suferinței.

Cartea de versuri *Iluzia Popescu* (Junimea, 2024), formată din trei părți a câte 26 de poeme, trasfigurează artistic vidul existențial ce ia treptat locul sinelui, nucleul personalității, și suspendările sale față de lumea exterioară. Lupta acerbă e în interioritatea sa psihică din cauza clivajului, despre care Freud spune că se produce atunci când „omul se scindează de el însuși sub un aspect sau altul", un clivaj între instanțele eu și sine (Jean Laplanche, J.-B. Pontalis, 1994, p. 80). Deși înconjurat de oameni, în lipsa unei funcționări sănătoase defensive și din cauza rănilor narcisice, orice pierdere înseamnă și o pierdere a unei părți din eu. Clivajul, prin urmare, provoacă insomnii, lipsă de sens, oboseală cronică, confuzii, incertitudini și, în final, suferințe cumplite din cauza angoaselor incontrolabile. Aceste stări devin o condiție ontologică a eului liric, prin perspectiva căreia privește la sine și spre lumea înconjurătoare. Aici, existența este redusă la un ciclu epuizant de tulburări: „Insomniile îmi vin regulat ca facturile/ și prăbușirea/ e sistematică/ am/ un început de alzheimer și o fermă,/ dar insomniile revin ca facturile și/ mă duc la vale ca o bicicletă fără frâne/ am o fermă de veverițe care mă mai/ ține/ în viață dar și cei puternici/ cedează/ mai ales cei puternici" (*15*). De remarcat verbele „am" și „ține", izolate în versuri aparte. „A fi" e sinonim cu a ține piept incendiului din nucleul ființei, unde devenirea e compromisă și toată energia se îndreaptă spre autodistrugere: „atât de puternic încât singurul om/ pe care vrei să-l omori/ să fii tu/ mâine o vom lua de la capăt" (*18*). În acest context, conștiința devine ca un teren minat, o tortură psihică: „Flăcările se târăsc pe burtă în pieptul meu/ ca niște țânci cărora le-a murit mama" (*21*); „Pieptul meu e un bloc din Bahmut/ în care explodează rachetă după rachetă/ bucăți de carne și sticlă în ușa apartamentului/ nostru de la 8…" (*22*).

Atașamentul afectiv se asociază cu pulsiunea morții. Respingerea/ abandonul/ negarea/ uitarea/ neglijarea celuilalt în care investește o parte din sine ar provoca „spargerea" definitivă a eului ce mai susține viața. Pe de o parte este Eul – forța vieții, care privește, și cealaltă parte este cea „pierdută" în persoana iubită. Căutarea cerșetorului în tomberoane sugerează nu doar singurătatea, ci și doliul nesfârșit al pierderii. În mod normal, explică Freud, „doliul determină Eul să renunțe la obiect, declarând obiectul mort şi oferind Eului şansa de a supraviețui" (Freud Sigmund – *Opere esențiale*, vol. 3 – *Psihologia inconștientului*). Clivajul, în cazul dat, este redat

artistic și prin modul de a se vedea din afara sa: „un cerșetor caută prin tomberoane / iar eu nu-l pot ajuta cu nimic / în timp ce sirenele ambulanțelor / mă asurzesc / și îmi aduc aminte / cât de singur / sunt” (*16*).

Iluzia Popescu descoase răni cicatrizate și, în ciuda durerii, va privi în față umbrele ale căror dimensiuni au depășit abuziv proporțiile. Vidul ontologic este cauzat și de figurile parentale slab introiectate și ale căror funcții de ocrotire, de iubire necondiționată, de relaționare cu celălalt sunt reduse la un joc de noroc: „Mama m-a născut într-un cazinou / durerile îi erau tot mai mari / și tata îi zicea mai așteaptă / totul e despre noroc” (*20*). În locul unui spațiu pregătit, securizant, încălzit printr-o iubire primordială parentală, copilul apare într-o lume prefigurată de obsesii și frici, cu oameni nepregătiți să-l conțină, să-i reprezinte lumea, să-i consolideze prin prezență afectivă un sine sigur, puternic, rezilient. Prin urmare, matricea sa ființială nu se ține decât pe noroc, speranță, iluzie – un surogat al vieții autentice: „în toți acești ani s-a adunat atâta / calcar în țevi atâta noroi puturos / că speranța nu mai avea pe unde trece” (*18*). Singurătatea îi proiectează povestea tăcută, generează dureri ale conștientizării locului său în lume: „oamenii fericiți dormind îmbrățișați / și numai eu îmi verific obsesiv telefonul / îmi e frică că n-o să reușesc / și bat cu pumnii în poartă / dar nu-mi dau seama dacă sunt afară / sau înăuntru / n-am reușit niciodată / și încă o noapte violentă de tăcută” (*14*). Și totuși, în fața hăului rămâne stoic, cuprins de un sentiment fals de putere, pentru că are „în mânecă un as” – moartea, poarta după care s-ar ascunde în caz că iarăși ar fi perdant la „jocurile de zaruri”: „Noi toți am obosit. Nu dispera / viermii îți vor înfuleca carnea / Foarte curând” (*2*).

Scindarea devine și un „mod” de relaționare cu ceilalți, mai bine zis cu celelalte. O nevoie esențială neacoperită se transformă într-un canal de comunicare. Sentimentele lui de dragoste se contaminează cu încărcătura afectivă a durerilor exprimate prin confesiunile fetelor-iubite ce i se deschid ca o cutie a pandorei, astfel încât apropierile erotizante regresează în lacrimi și repudieri: „încerc să te înțeleg, Maria / cât de încântătoare erau zâmbetele celorlalți / mult mai minunate decât ghetele lor / numai sufletul și pasiunile noastre fac să conteze / oare nu e fascinant, Maria / probabil nu te înțeleg / dar vreau, și te ascult, și voi fi blând cu tine / și lacrimile au început să-i curgă șiroi” (*24*); „Ești un cont de instagram / și nu crezi în crize existențiale / Eu nu te înțeleg, nu te înțeleg. / Ai 26 de ani și ești o sârmă ghimpată” (*26*); „Îți văd gândurile alcoolice aiurind în haos. / Fugi din ochii mei, pentru că nimeni nu te va / disprețui mai mult ca mine / vreodată. / Oglinda din baie nu e niciodată / curată (*25*).

Așadar, durerile sunt axul în jurul căruia se învârt discuțiile cele mai sincere și mai profunde, dar sunt și cauza destrămării relației, întrucât eul poetic insistă maniacal să le înțeleagă, prăbușindu-se în clivajele și rănile sale interioare. Or, tocmai el are nevoie de un adult echilibrat care să-l salveze, să-l înțeleagă, să-l conțină, să-l ghideze în reconectarea la sine și să decodifice acea tendință de simbolizare a ființei sale pe care încearcă cu disperare să o transpună în imagini poetice.

O altă carte de poeme la care ne vom referi în cercetarea noastră e *Pentru ce trăim și pentru cine murim?* (Prut Internațional, colecția Pulsar, 2024), de Valeria Coțofană. Titlul cărții, formulat printr-o interogație retorică sugerează incertitudine față de ziua de mâine și față de locul pe care eul poetic îl ocupă în propria viață, stare de agitație, de amenințare, de o stagnare a sensului într-un reproș, repetat ca pe o mantră. Gândurile se împart între ce este viața și cui îi oferă moartea ca pe un dar, anulând retroactiv un spațiu „bun și sigur" în care poate avea încredere. În locul iubirii survine pulsiunea distructivității, față de care eul liric resimte totuși o obligație de opunere, de rezistență. În acest context, se justifică semantic titlurile potrivite fiecărei părți din volum: *Fluoxentină*, *Acetaminofen*, *Metaprolol*, *Clorhidrat de benzidamină* – denumiri de medicamente antidepresive, analgezice și antiinflamatoare, medicamente utilizate în manifestări funcţionale ale inimii. Astfel, dacă titlul volumului sugerează condiția existențială a eului poetic – o criză existențială –, atunci părțile lui devin mecanismele de susținere psihică și de confruntare a durerilor.

În același registru semantic, întreaga carte se consolidează pe sentimentul dominant al iubirii pierdute iremediabil și al neîncrederii că se mai poate repara ceva în acest sens. Afectivitatea, raportarea la ceilalți, iubirea, speranța, încrederea și-au pierdut viabilitatea și au rămas naivități în feeria copilăriei: „De fiecare dată când plâng / Mama îmi spune: / Înainte erai atât de veselă, ca o rază de soare / Și eu îi răspund / Desigur, mamă, / Acum sunt o baie de păsări / Umplută cu măruntaie de porc / Împuțite / Ce se scaldă într-un mix de apă și sânge / De proporția 1/3 / Înconjurată de muște. / Sunt femeie" (Coțofană, 2024, p. 12). Maturitatea transpare, în acest caz, ca o etapă extrem de vulnerabilă, cu o atitudine maniacală de apărare în fața unui „dușman" invizibil, invincibil și imprevizibil, care-i sfâșie viața – „Atunci cina unei femei constă din vodcă și antidepresive" (*Nuci prăjite*). Prin urmare, destinul unui vițel crescut pentru abator i se pare mult mai inofensiv: o dată, pentru că nu-și cunoaște finalul și, a doua, pentru că nu trebuie să mascheze curaj și speranță când cineva i-o cere: „Un lanț la gât și un viitor la abator, / Nimic mai mult. / Și poate chiar îl invidiez, / El nu știe cum să-ți tremure mâna însângerată / Peste cutia cu vopsea de păr".

Imaginile poetice din *Fluoxentină* au o încărcătură afectivă aparte, exprimă trăiri intense ale durerii, singurele care leagă mintea de corp și-l face să se simtă viu: „Ai putea să te uiți la așchiile care picură ca stelele / Într-un pahar de coniac până ți se usucă ochii / Iar după ce s-au afumat și uscat, mă duc / Le zgândăr rănile, le zgârii locurile unde le-au ars / Funiile / Apoi le mușc până îmi cad toți dinții și îmi sângerează gingiile / Dar niciodată nu le simt când înghit / Retezate" (*Cadavrele*); sugerează o deziluzie față de sine: „Poate ești una din omizile care se transformă în molii" (*Convorbiri cu omida*); un sentiment de regret: „Sau vrei să fugi de amintirea / Tuturor greșelilor pe care n-ai ajuns să le faci niciodată" (*Păsări sedentare*).

În contextul acestei fragilități interioare și al experiențelor de pierdere a obiectului iubit, se deformează și percepția eului poetic față de iubire, care se

asociază instant cu riscul de prăbușire. Astfel, celălalt este văzut ca un intrus într-o „inimă pustie", mai exact, un vierme – imagine cu încărcătură simbolică a virilității, dar și a agresivității (inclusiv sexuale). În această cheie interpretativă, obiectul iubirii devine și obiectul urii, iar acestea două constituie părțile sinelui proiectate asupra celuilalt din exterior: „O râmă a ieșit din pământ și și-a făcut loc / În inima ta pustie / Ca sala de proceduri a unui spital raional. […] Singura ta speranță e să torni o picătură de verde de briliant / În găurica slinoasă pe care a lăsat-o în urmă pe pieptul tău. / Și să speri că râma va crește / Că îți va umple toracele. / Știi bine că ai nevoie de ea, / Nu poți să iubești dacă nu te doare" (*Râma*); „Noapte de noapte visez/ Că mă iei de mână și mă conduci orbește în abatorul tău. […] Atunci când mă vei îngropa, în loc de prima mână de țărână, / Să-mi arunci o bombă cu ceas" (*Ultimatum*). Experiența unui traumatism devine un model de iubire și de atașament în viața eului, ce e cuprins de teroare halucinatorie când își asumă dependența emoțională: „Așa-i noaptea, te duce des în cercul/ Alcoolicilor iscăliți. / Să stați în rând să vă dați cu capul de pereți / Până cădeți toți morți. / Iar ea va tremura, poate de frig" (*Ea nu tremura de frig*). De aceea, dragostea este înțeleasă ca un joc de șah: o relație de rivalitate între doi parteneri ce se bazează pe reguli stricte, fără niciun drept de abatere – cineva joacă cu albe, altul cu negre, într-un cadru bine stabilit, cu scopul final de-a câștiga regele adversarului. Aici, partenerul nu este văzut ca alteritate reală, *animus*, în termenii lui Jung, sau iubirea nu este înțeleasă ca o fuziune interpersonală prin iubire, cum zice Fromm, pentru că „A iubi presupune o preocupare activă pentru viața și dezvoltarea a ceea ce iubim" (Fromm, 2019, p. 53). Or, apropierea celuilalt „în afara regulilor" ar fi „nejustificată", un risc al dezintegrării repetate: „M-ai întrebat de ce văd dragostea ca pe un joc de șah. Toate procesele din corpul meu s-au oprit, / Doar atât cât să se învârtă un electron în jurul nucleului său atomic, / Din frică, din rușine și / Din milă pentru tine. […] Eu sunt cea care rotește magazia revolverului după ce celălalt rămâne în viață" (*Probabilitatea de 1/5*).

În altă ordine de idei, printr-o finețe poetică, în al doilea volum publicat la Editura Prut Internațional – *Aici nu ai pe cine te baza*, eul liric extrapolează scindările interioare proiectate asupra lumii înconjurătoare și anume discontinuitatea individualității din cauza clivajului afectiv, ce separă evenimentele traumatizante unele de altele. În acest fel, fiecare poveste pare că are propria voce angoasantă. Abundența de reprezentări ale cotidianului în poezie e doar o cortină ce protejează fragilitatea determinată, încă de la origini, de neiubirea părinților între ei: „profesoara ei de obstetrică / i-a făcut cunoștință / cu tata / în trei zile / s-au logodit / într-o lună / au jucat nunta / un an mai târziu m-a născut pe mine // mama n-a fost niciodată fericită // nici tata" (*despre iubire*). Prin urmare, în miezul ființei prinde formă o angoasă generală puternică de frică de nepotrivire, de dezamăgire sau de respingere. Modelul de atașament între părinți, reprezentat în volum ca „o cușcă de iepuri", devine o moștenire transgenerațională, perpetuată de eul liric în diverse condiții și registre afective. De aceea, ia o atitudine de ostilitate față de

percepția iubirii ca o obligație, ca o deprindere care ar suprima individualitatea și creativitatea, recunoaștem *o contra-regăsire*, definită de Bergmann, în 1971 „ca o evitare compulsivă a persoanelor asemănătoare obiectului inițial. Deși protejează de caracterul distructiv al regăsirii patologice, iubirea astfel construită este adesea însoțită de sentimente de înstrăinare sau confuzie vizavi de alegerea partenerului" (Moisiu, p. 15, 2025). Din toate aceste confuzii ale alegerilor, „se naște" tăcerea: „tăcerea / în care / mă ascund / în fiecare seară /e o cușcă / neîncăpătoare / de iepuri" (Ivanov, 2025, p. 6). Cu toate acestea, în resursele sale interioare găsește oaza de pace – dragostea primordială și protectoare a bunicii – imaginea arhetipală a ordinii: „dar te-ai grăbit să vii mai devreme / priveam chipul tău / un cubuleț de zahăr / și nu puteam să-nțeleg / ce vom face / într-o / lume plină de incertitudini / iubiri neîmpărtășite / vise spulberate / războaie / brațele mele / își pierd constant / din capacitățile protectoare / și-mi doresc / să fii din nou în burta mea / și amândouă în burta / mamei mele / și tustrele / în burta bunicii" (*burta bunicii*). Bunica ar fi, aici, o axă identitară, un nod în care se leagă cele mai sincere și durabile sentimente.

Una dintre cele mai tulburătoare imagini a deziluziei iubirii este șocul trădării și al iresponsabilității celuilalt în situații-limită, când dragostea pe care eul poetic o nutrea își pierde sensul primar: „căutam cuvintele / potrivite / pentru a-ți spune / că am / helicobacter / și că helicobacterul / se transmite prin / sărut / ți-am zis și ți-am cerut / scuze / iar tu mi-ai declarat că îl ai / de zece ani / și mi-ai cerut scuze" (*helicobacter*). Încărcătura afectivă a versurilor redă o relație toxică, care asemenea unei bacterii se instalează pe tăcute – corupe lent, subtil din interior, până face ravagii vizibile și dureroase. Recunoaștem nepăsarea, lipsa empatiei, de maturitate emoțională și nicio urmă de iubire. În aceeași ordine de idei, recunoaștem limbajul corporal: îmbolnăvirile fizice preiau din tensiunile și conflictele relaționale, pentru că cel verbal afectiv este reprimat: „mama uită să mai fie / supărată / când tata îi spunea / că îl doare ceva (…) el și acum are / migrene / când / mama se supără" (*tata și acum are migrene*). Poemul sugerează o relație de codependență emoțională – emoțiile unuia sunt direct legate de reacțiile celuilalt, fără spațiu pentru autenticitate sau exprimare liberă. În același timp, relația de cuplu, în ambele poeme, este reprezentată după același tipar comportamental: unul este sănătos – celălalt îmbolnăvit. În psihanaliză, aceasta s-ar traduce ca un complex de salvator: unul preia rolul protector, celălalt e vulnerabil, menținând astfel un echilibru disfuncțional.

Relațiile repetitive de trădare, redate inclusiv și în poemul *Aici nu ai pe cine te baza*, par că nici nu întristează, nici nu oripilează eul liric, sunt, mai degrabă, niște constatări și *tăceri* înăbușitoare, întrucât sunt „însușite" din relația cu tatăl: „cum a tăcut / și s-a prefăcut / că doarme/ în noaptea aia / de vară / în care urlai la mine / (…) și-mi cereai / cheile de la mașină / pentru a pleca / la băieții / care te așteptau la clubul din sat / în noaptea aia / tata s-a prefăcut că doarme" (*poem despre tata*).

Tăcerea (devenită de aur) „imită" dialogul. La celălalt capăt al firului, persoana căreia se adresează eul poetic se retrage fără nicio explicație la primul semnal de

pericol, la prima amenințare: „dimineața zilei de 24 februarie / a anulat sărbătoarea / dar te-am așteptat / oricum (…) apoi ai dispărut / te-am sunat a doua / și a treia / nu mi-ai răspuns / mi-ai dat un *seen* la mesaje / am sunat-o pe sora ta / mi-a zis că ești bine / dar foarte ocupat" (*o groapă foarte adâncă*). Recunoaștem același tipar relațional – cineva tace și își păstrează „terenul psihic" neatins, iar celălalt este lăsat să se consume în așteptare. Absența răspunsului e o expresie de abandon într-un moment de vulnerabilitate, în care nu e niciun semn de relație de iubire, precum se lasă de înțeles la începutul poemului, e și o manipulare afectivă: „când se supără / pe mine / și se supără foarte des (…) mă ignoră / mă tratează de sus / uită cum am râs" (*balonul alb*). Reprezentarea balonului alb amintește de „ecranul alb", care în limbajul psihanalitic freudian redă atitudinea analistului care își propune să rămână cât mai neutru, impersonal, „necolorat", pentru ca pacientul să poată proiecta liber asupra lui propriile fantasme, dorințe și conflicte. Or, în universul poetic al Mariei Ivanov, fiecare, pe rând, devine „purtătorul" angoaselor și frustrărilor celuilalt, ca o regulă nescrisă de comunicare, ca o iubire „pe datorie". S-ar părea că tăcerea e o agresivitate neinvazivă, pentru care nu vei fi acuzat, pentru că e „invizibilă". Dincolo de aceste conotații, pare și un „bilețel netrimis", pentru că dorințele eului nu sunt simbolizate până la capăt: „îmi doream / enorm de mult / să te sun / cu toate că / ai plecat de doar / zece minute / voiam să te întreb (…) în loc de aceasta / negăsind acel poem/ am ales să scriu/ altul/ în care apar cuvinte ca/ *hârtie igienică*, *prosoape pentru bucătărie* …" (*un poem pentru tine*). Nerostirea sentimentelor blochează itinerarul devenirii și întoarce eul în același model de „iubire" sfâșietor însușit de la părinți.

În afara jocului toxic e doar un non-european, un tunisian, care ascultă, aude, vorbește și este prezent, grație cărei implicări afective, eul poetic se smulge din labirinturile minții, vede lumea și se vede pe sine în raport cu realitatea imediată: „unicul om/ căruia i-a păsat atunci/ de mine/ a fost un turist/ un tunisian/ s-a apropiat și/ m-a întrebat/ în engleză/ dacă vreau să beau/ un / sau o bere/ sau poate / pur și simplu / să vorbim" (*urletul de după Munch*). Această prezență neașteptată devine oarecum un *respiro* în relațiile interumane, survenind ca un model uman pe care ar putea să se bazeze.

În această cheie, poemele din volumul de față a Mariei Ivanov surprind voci și tăceri în același ecou, ce sunt confundate, uneori, cu dialogul și iubirea. Recunoaștem o Persefonă răpită în subteranele ființei, prinsă, aici, între tiparele „iubirii" și dorința de a o găsi pe cea veritabilă. De aceea, versurile „lovesc" dur în relațiile eului feminin cu mama, cu tata, cu iubitul, cu mentorul, pentru a crea o punte reală spre sinele atât de mult râvnit. Se insistă pe o descoperirea a tot ce e adevărat, viu – o violență ce e dincolo de cultură și toate măștile sociale otrăvitoare.

Astfel, în poezia lui Alexandru Constantin Popescu, a Valeriei Coțofană și a Mariei Ivanov, se conturează ideea că „iubirea" poate fi falsificată sau deturnată în forme de dependență, abuz, neglijare ori confundată cu tăcerea, ceea ce o apropie mai mult de expresia durerii decât de cea a împlinirii. Din perspectivă psihanalitică,

acest fapt confirmă că iubirea autentică nu poate exista în absența unui eu capabil să depășească traumele, să integreze conflictele interne și să dezvolte relații bazate pe recunoașterea și respectarea celuilalt. Poezia din spațiul basarabean analizată nu doar ilustrează aceste tensiuni, ci și funcționează ca un exercițiu de simbolizare prin care eul liric caută sens, eliberare și un drum către posibilitatea iubirii.

Referințe bibliografice:

1. COȚOFANĂ, Valeria. *Pentru ce trăim şi pentru cine murim?* Chișinău: Editura Prut Internațional, 2024. ISBN 978-9975-54-811-3.

2. FREUD, Sigmund. *Opere esențiale. Psihologia inconştientului*. Vol. 3. Disponibil : https://www.academia.edu/107960265/Freud_Sigmund_Opere_esen%C8%9Biale_vol_3_Psihologia_incon%C8%99tientului?auto=download [accesat 2025-07-12].

3. FROMM, Erich. *Arta de a iubi*. București: Editura Trei, București, 2019. ISBN 978-606-40-0751-3.

4. IVANOV, Maria. *Aici nu ai pe cine te baza*. Chișinău: Editura Prut Internațional, 2025. ISBN 978-9975-54-858-8.

5. LAPLANCHE, Jean și PONTALIS J.-B.*Vocabularul psihanalizei*. Sub directia lui Daniel Lagache. Traducere de Radu Cut, Alfred Dumitrescu, Vera Şandor, Vasile Dem. Zamfirescu. Coordonator : Vasile Dem. Zamfirescu. București: Editura Humanitas, 1994. Disponibil: https://ro.scribd.com/document/553836133/dictionar-al-psihanalizei. [accesat 2025-07-12].

6. MOISIU, Laura. De la visul îndrăgostirii la construcția iubirii. *Revista de psihanaliză relațională*, nr. 2, 2025. Traducere de Radu Cut, Alfred Dumitrescu, Vera Şandor, Vasile Dem. Zamfirescu. Coordonator: Vasile Dem. Zamfirescu. București: Humanitas, 1994.

7. POPESCU, Alexandru Constantin. *Iluzia Popescu*. Ediție îngrijită de Dumitru Crudu și Șerban Axinte. Iași: Editura Junimea, 2024. ISBN 978-973-37-2836-8.